

MUSEO ETNOLÓGICO DE NONASPE / MUSEU ETNOLÒGIC DE NONASP

"Lo museu parla"

El patrimonio cultural lingüístico aragonés en el Bajo Aragón-Caspe. Memoria oral, año 2016

El patrimoni cultural lingüístic aragonés en el Baix Aragó-Casp. Memòria oral, any 2016

Organiza: Amics de Nonasp

Colabora: Gobierno de Aragón e Institut Ramon Muntaner

ENTREVISTA A ANGEL CUBELES ALFONSO (Lo Sabater)

DATA I LLOC DE NAIXEMENT: 06/11/1930 a Nonasp

DATA I LLOC DE L'ENTREVISTA: 05/08/2015, carrer Eres Baixes a Nonasp

ENTREVISTADORA: Pepa Nogués

DURADA TOTAL: 01h 13' 21''

SUPORT: VÍDEO

FORMAT: MP4

RESUM: Angel Cubeles ens explica la seva història de vida. També els oficis que ha exercit ell i la seva família, que eren pastors. Ell va exercir de sabater, però també va fer de músic i va formar una orquestra a Nonasp. Va viure a Nonasp, a Reus i actualment viu a Tortosa.

P: Estem en Angel Cubeles Alfonso: És fill de Nonasp?

R: Sí

P: Quin any va nèixer?

R: Lo dia 6 de novembre de 1930

P: I vostè és lo petit de tres germans:

R: Bueno, tres germans: Sóc germà de mitat

P: El seu pare com se deia?

R: Antonio Cubeles Montsec

P: I era de Nonasp?

R: Sí, de Nonasp i era pastor

P: Quin any va nèixer el seu pare

R: Això és una cosa::: fa anys que és mort i va morir als 8 i pico d'anys: Antes del segle: Jo nascut el 1930, ell del 1 (?)

P: Els seus iaios eren del poble per part de pare?

R: Això ja t'ho haurà explicat ma germana, que era més gran i està al corrent: Me fa l'efecte no eren del poble, me pareix que eren de Favara i de Casp

P: I la seua mare?

R: La meua mare no l'he conegut: Va morir quan jo tenia 4 anys: Era d'aquí però ja era viuda, que ja tenia una noia que era tres anys més gran que ma germana: Li deien Luisa a ma germana: Se la van emportar al molí, al morir la mare: Esta caseta és d'ella, de ma mare: Se la

van emportar los iaïos que vivien a Lleida, cal Figuetes (:::?) històries que són difícil de recordar per lo antigues que són:

P: El nom de la seua mare?

R: Se deïa Maria Alfonso: Ella sí estava servint a la casa del Vilelles, de ca Roc i vivia al carrer de la Rabal (:::) quan se va casar vam vindre aquí que és dels seus pares la caseta esta:

P: I els seus iaïos per part de mare?

R: No me'n recordo: De la meua mare no me preguntos res perquè no tinc històries de la meua mare: Ja tinc prou desgràcia: Perquè un noi que puja sense la remor de la mare, és molt serio això: Ningú ho saps més que el que ho viu:

P: I així que quan era petit i va passar això de la seua mare, en qui se va criar?

R: A mi me va prendre una família que eren d'aquí que vivien a Reus: Me va prendre a Reus una cosina germana meua que era ma padrina i allí, hasta que el pare que es va buscar un altra dona i era de Batea, la bateana que li dient i después ja me van replegar a mi: Però los anys que va tardar mon pare, vaig estar en Reus en ma padrina: I allí jugant en los crios en patinet, tinc la desgràcia esta que camino aixina: Coses de después que no hi havia i la revolució i la guerra pos no res: Me van replegar i ja està: Una cama cap allà davant i l'altra va fer cap a detràs: Planet vaig quedar a terra i em van aixecar i claro coixejava i no rés, no rés: I l'os fora de la cadera i en això de no rés no rés no rés, m'ha crescut la cama 8 centímetres menos que la bona: I hasta fa poc que al ser sabater me vaig fer estes sabates (:::)

Ja em diràs un nen petit de 7 o 8 anys pues anaves caminant i anaves fent tot bé: Però així com t'has anat fent gran n'ha pagant les conseqüències: En fin! Después la guerra i tot això: Que jo visc gràcies a la padrina: Perquè va arribar un moment que estava malament i aquí que viu una tia meua, la tia Josefina (la del Bo), vaig pujar aquí al poble: I el metge, un tal Ribot, me va enguixar des d'aquí (senyala la cintura) hasta la punta del peu: Tot enguixat i em tenien aquí a ca la tia Josefina la del Bo, a dalt al solonar en una llitera i allí estava nit i dia, esteset: No ho sé los mesos que hi vaig estar: La meua padrina estava a Reus perquè el seu home era ferroviari: I estant a Reus, un del viatges que va pujar, al cap de temps i va dir: "escolta, i el noi com està?: – A dalt està!" Va pujar, em va veure i va agarrar unes estisores de podar i me va treure el guix: I después cap a l'hospital de Móra: Senyalat que estic, de l'esquena, de darrera, de tot arreu: (:::)

P: Va vindre sa padrina i vostè se'n va anar:::

R: Quan lo pare se va casar en la de Batea (:::) pos va reunir als fills: A mi me tenia ma padrina a Reus, ma germana la tenia una tia, mon germà lo tenia a dida que era també va morir sa mare i va prendre lo crio una dona dida a Casp: I aquell crio quan lo pare es va casar en la meua mare, aquell xiquet lo van anar a buscar i tenia potser un any o no ho sé :::

P: Vostè es porta tres anys en son germà

R: No tant, dos anys mos portam, perquè ell ja ha fet los 87 i jo estic als 85 lo dia 6 de novembre vaig los 85: Pos bueno la mare, quan lo pare es va casar i van anar a buscar lo crio que el tenien a dida lo va portar i mira com se deïa después los hòmens anaven en unes sarianes, una jaqueta negra en un nus aquí davant i el pare al corpinyo que portava i se'l va posar a dins: Va baixar en lo tren i mos van adonar que portava un xiquet: Li va donar un caramel i cigarrillo que dèiem i la mare va dir: "si ho sé això, no em caso" (:::)

P: Que estava malalt son germà?

R: No, no estava malalt: Lo que agafa misèria: Lo pare li va donar a la dida la millor cabra que tenia, de llet: Però ella es criava el seu crio i en una nafra es va quedar al cap: Un mal que se li va fer: Aquella dona es preocupada del seus fills però mira a ell una mica de llet i el que sigue: Lo va baixar que no era conegut: (:::) La mare el va portar al metge i li va dir això: "tu tranquil, diu li dones de menjar i el rentes en este sabó:." i sí va treure allò que és lo germà dos anys més gran que jo: Quan se va casar en la de Batea los va replegar a tots i vam formar una

família: Vam arreglar esta caseta més bé i davant lo corral del bestiar que tenia: Estos desastres que passen a la família (:::) És una madeixa (:::)

P: I son pare tenia un ramat de què eren::

R: Cabres més que res: I després aquí ell va fer de carnisseria i tot: Aquí va fer de carnisseria i després jo vaig fer de sabater aquí: Esta finestreta la vaig fer obrir jo, que aquí tenia escaparate i després quan me'n vaig anar vaig posar esta reixa i tenia una vidriera, jo fent de sabater vaig anar a Barcelona, vaig contactar en una casa: Venia sabates de dona, d'home i de crió:

P: Tornant a (?) Son pare ma muntar la carnisseria aquí: Vostè la recorda?

R: I tant, era petit i anàvem al matadero que estava on ara està l'ajuntament (el castell) i a la costa (:::) la porteta que està al costat era el matadero: Perquè lo castell era la presó i al costat estava el matadero i allí mataven los bens i tot això: Jo de matí i crios menuts aixina pos anaves allí i venien les dones : "escolta, me guardaràs sang, dos maduixetes i això": Les dones ja portaven lo plat a la mà per a què els hi possessis menudències per l'esmorzar dels hòmens: I jo i mon germà anàvem allà dalt a ajudar a mon pare: Després mon germà era gran i anava al bestiar en ell, en fi! Després això es va anar ampliant ampliant hasta que ja de gran i això ja van començar:::

P: Així que son pare va tenir tota la vida carnisseria

R: Pos casi sempre, perquè d'aquí quan es va casar en la de Batea la tenia aquí i al cap d'anys al portal, que estava la carnisseria que li deien de "patxero": Que patxero vivia aquí a la casa del costat i estos se'n va anar si va fer fortuna "equits" (:::) se'n van anar cap a Barcelona i ell li va dir al pare que es quedés la carnisseria: A la plaça lo que era és lo Gravat que allò era barberia i que va fer la carnisseria patxero, s'ho va quedar el pare: I la van fer una mica més desenvolta que la que tenien aquí: Però que ell se pensava que se'n anava a Barcelona i que a Barcelona se lligaven los gossos en llonganisses: M'entens?

P: Això Patxero

R: Això era Patxero si: I si després va anar a Barcelona perquè equis tenia cèntims o el que sigués: A Barcelona es pensava que arribava a Barcelona, lo matadero a Barcelona seria cosa en mans d'ell: I qui no te recursos pues va tindre que tornar pujar: Quan va pujar ja li va demanar la carnisseria a mon pare: I mon pare va comprar la caseta esta d'aquí que ara esta lo bar este: Això era carnisseria, no se si ho heu conegut vltres: Això era una caseta, n'he van comprar un altra i això és o dos o tres o quatre casetes, de les d'antes i n'he fan fer tot una i és quan van fer la carnisseria allí: Hasta que van poder fer, comprant mon germà bestiar: Després se va fer la casa ma germana i a baix fan fer com a corrals per criar bestiar: En fi! Després la història ja te l'han contat:

P: Així que vostè torna quan son pare se casa per tercera vegada i viuen en aquesta caseta i vostè viu al poble: Va a escola aquí al poble?

R: Si, sí:

P: Quan anys tenia quan va tornar vostè ja al poble?

R: Quan vaig tornar, ma mare, quan va morir la mare jo tenia 4 anys, després me va prendre la padrina cap a Reus i després me va passar això i entre pitos i flautes, jo devia tenir lo menos 10 anys, devia tindre: Ja vaig anar aquí a col·legit: Com jo no podia fer altra cosa: No podia anar com mon germà al bestiar perquè mon germà ja no va poder anar a escola: Perquè després una vegada sabies lligat les espardenyes a treballar en lo pare: L'un d'una cosa, l'altre d'altra: Lo col·legit era una història, però jo com que caminava una mica malament encara: A on he d'anar a la terra? Pos anava al col·legit: Vaig anar-hi hasta els 14 anys:

P: I després?

R: Després ja, anant a col·legit és quan mos vam aficionar una mica que és quan es van fer los ponts, estos del tren, lo del Sol de l'Horta, lo del Cap de l'Horta, lo del Llentic i el Sot i tot això: Estos ponts se van fer tots de ferro i després d'obra que es conforme estan avui: Després eren tots de ferro i va vindre gent de fora per treballar en això: I un dels hòmens que van vindre sabia de música, era algo music i treballava aquí: I va daguer fer un comentari de que sabia de

música i tot això i un tal de ca Coso que aquell era un home en estudis i de tot: (?) “Pos mirem d’agarrar nois i els hi ensenyem, a ver si fem algo”: I m’ho van dir: Anava a estudi i vaig anar que este home després del carrer Soldevila i mos va fer comprar un mètode de solfeig i sí, vam estar aquí pos mare meua: Jo afició: Quan començo una cosa que m’agrada ho faig en afició i en vaig dependre: Com que me va agafar bastant, pues ell ja en va agafar uns quants, però al cap de quatre que sabíem solfejar o algo, ja va engrescar a ell: “Escolta, perquè no els compres instruments i fem una orquesta” I este com que l’home era de molt coneixement, ja treballava a l’ajuntament: Este Coso era un home en molt estudis i sabia de què anava la cosa: Agafa i se’n va cap a Saragossa i porta tres o quatre instrument: A mi me donen un clarinet: A un altre un saxofon, un que li deien Sebastianet: José un altre saxofon: Un germà d’este Coso li van donar la trompeta: Un altre que li deien Gatano un trombó de vares: I després un que li deien lo Sant, li van fer la bateria: Vam formar una orquesta: Però vam veure que era un home que sí, en ganes de fer algo, però que no en sap més no passa més: I ell havia d’anar tots los dies a treballar: Va ser una cosa de carambola: Però este Coso s’ho va emprendre en puntent això i quan aquell va marxar, va agafar a Flix, va fer vindre un director, un tal Batista que aquell era un senyor músic: A Flix n’hi havia una orquesta de fàbula i aquell home venia los dissabtes en lo tren, se quedava aquí i després quan sortíem de col·legit: Perquè tot això de comprar instruments encà anàvem a col·legit, perquè tindria de 14 anys (:::) cada dissabte que venia mos preparativa en llapis una peça “Mi casita de papel” i així vam anar fent: Vam arribar a tocar a la professó: Per fer-mos tocar a la professor, va vindre ell que era un senyor músic, va vindre lo senyor Abad, que era lo director de l’orquestra de Flix i després lo de la bateria i va fer una orquesta fabulosa: Vam tocar per la professor de Sant Portomeu i a la plaça i a tot arreu: (:::) Van anar seguint i va anar tirant endavant i després al cap dels anys, un marxava (:::) i en vaig dependre i m’agradava::: al germanet li ensenyava jo solfa també i va arribar a tocar en jo: Jo en vaig tindre a casa ensenyant lo menos cinc i tots van arribar a tocar en jo: L’un Germanet tocava el saxo: Després vaig tenir lo tenor: I després los altres l’un la trompeta i els anava donant classe i van tocar en naltros hasta que va arribar un dia, un cunyat van vindre, un germà d’ella (la seua dona) que era de Arnes, però vivia a Saragossa: I de Saragossa al tindre família aquí pos venia:::

P: Que estava servint a Saragossa?

R: No, ella era de Arnes, però tenia família a Saragossa i treballaven sons tios, que era sastre: I a canvi del menjar tenien una xiqueta que l’ensenyaven: I com que tenia família aquí de ca els Nicasios venien: I unes festes mos vam veure, mos vam conèixer i patapuf: Aquí a començat la història del matrimoni:

P: Com se diu la seua dona?

R: Rosita Gil Gil

P: Hi ha molts Gils a Arnes: Pos m’estava explicant com va anar a més lo de l’orquestra: I que tocaven, feien concerts pel poble?

R: Pos quan venien les festes, tocàvem (?): També per Sant Miquel, tocàvem a la Societat los dos o tres dies i després cada diumenge veiem ball naltros: Vam arribar un moment que lo ball lo tacàvem en qüenta nostra ja: (:::)

VIDEO 3

Perquè jo, després de tot, he set molt aficionat a tot: He tingut noi i noia: La noia te 55 anys:

P: com se diu la seua filla?

R: Rosa Maria Cubeles Gil: I després vaig tindre un noi que li diuen Miquel Angel Cubeles i ells ja la noia:::

P: Quan anys te son fill?

R: Pos lo noi se porten 18 mesos: Ell estarà en los 53 o 54: La noia a col·legit, quan vam marxar d’aquí: Devia tindre 9 o 10 anys i el noi n’he tenia 8 i algo: Per cert ells van prendre la primera comunió a Tortosa, ja:

P: Perquè vostè, continuant la seva història de vida, quan se va acabar l'estudi, van continuar estudiant música o ja no va estudiar més

R: No jo no: Jo vaig acabar l'amistat en tos, perquè al vindre mon cunyat i dir "que heu de fer aquí al poble, desgraciats, sinó teniu porvenir de res: Tens molts nois (:::) És que tu pots estar bé, però els teus fills el dia de demà quin porvenir tenen?"

P: Ells estaven a Tortosa? Lo germà de la seua dona?

R: Ells sí vivien a Tortosa: I tant me van maxacar, me van matxacar, (::) però no és que el primer dia arribes i ja tens un jornal i hi ha pots viure i ja disposes pels gestos que tingues: (:::) Lo primer que he de fer es buscar un local, posam a treballar i trobar una clientela: Això ja vindrà, tranquil: No patisques que hasta que trobes faena i per la manutenció ja estic jo: I este me va escalfar: Al dir-me estes coses, no podria contradir-lo: Marxar cap allà baix i me vaig tindre que enfadar en tots los que (?): No em girava ningú la cara: Me se'n van enfadar que "ja ho sabia que marxaries", que els vaig deixar abandonat, que si amunt, que si avall: Xiquets, no hi ha per tant (:::)

P: I vostè quan anys tindria?

R: La meua filla té 55 anys fets ja i vam marxar d'aquí que en tenia uns 10 aproximadament: \$0 i tant anys fa que estem allà baix: I la noia allí va començar col·legit i el meu noi també: Ella va anar a classe hasta els 14 anys: El noi va seguir, me'l van demanar i jo no el vaig donar per un taller de mecànic que hi havia a davant de casa: No el vaig voler deixar, perquè em fa prou falta a mi, perquè a les tardes anava a estudiar i pel del matí anava a classe (:::): Però m'interessava a mi per a que me pugues ajudar: Però ell volia anar a Barcelona, per estudiar, que li agradava idiomes: "marxa", li vaig dir: Però tingues en compte que si vols marxar, jo faré tot el que pugues: Li tenia un llibre obert (?) en algo de Ahorros que per ell ja estava bé: "No papa, jo si me'n vaig a Barcelona estudiar" – después ja tenia ell los 17 o 18 anys- "a estudiar el que sigui, lo primer que faré és buscar faena, i m'he de posar a treballar per mantindrem jo, lo pis i después si puc estudiar algo, li agradava estudiar idiomes: Va estar uns anys estudiants idiomes, i treballant: Va agafar una casa: Va ser tonto que se l'hagués pogut :: va ser tonto, aquell home era Gallego: De sabater, per cert, va trobar faena, de sabater (:::)

Allò ho va fer, aquell home li va dir: "no marxos Miquel" que aquell home tenia una filla sol i li va prendre tant carinyo i li va veure que treballava i tot això que necessitava una persona aquell home i li pagava molt bé i de tot: "No marxes que te vull i això dins de 4 dies serà teu" – "jo este ofici ja el sé i el tinc oblidat, jo m'agrada estudiar idiomes" I tan va ser estudiar idiomes que es va encapritxar en la professora, que era anglesa: Aquella noia havia voltat tot lo món: Pares anglesos, bona casa i de tot: Van vindre a Tortosa i va ser el moment que jo em jubilàva: Papa, diu, em pensat que com vostè es jubila, m'agafo lo taller de vostè i ella en l'ofici que té, enseguida va trobar faena: Después a Amposta en una altra noia que era anglesa, van obrir una acadèmia: La parròquia que van agafar... cotxe un, cotxe l'altre:

P: Ell va tornar als orígens

R: Sí, sí: I allí li va nàixer un noi: Però en la mala folla: (...)

Li vaig donar tot lo que tenia al fill: Al cap d'un any ja van tindre família: Però al vindre estos parents de Nova Zelanda, después d'un mes em va dir: "Papa, ho sento però marxem a Nova Zelanda"

P: I vostè ja va tindre allí...

R: Al veure vindre a la seua família: Una gent fabulosa, molt bona gent:

P: Total que el seu fill està a Nova Zelanda:

R: Sí, sí: I allí van tindre bessonada: I el noi que van marxar d'aquí que tenia 4 anys, ara en te 19: Un xiquet fabulós: i después, al marxar ell, me vaig entusiasmar... ma filla em va començar a... "papa, te compro un ordenador i així podràs parlar en Miquel per internet" (...)

P: Li voldria preguntar, i vostè quan va començar a fer de sabater? Ens havíem quedar que acaba l'escola, acaba la música, i després d'acabar l'escola què fa?

R: Jo estava cansat d'anar cap a Barcelona: Que tenim família: A Reus que tenia a la padrina: Escola, a ver si podria treballar en algo: Perquè jo me faré gran, i si jo sabia que lo pare hauria de viure tota la vida, jo ni me casaria, seria la mar de feliç en mon pare: Perquè jo anava a treballar en lo pare a la vinya i a la terra i feia el que podia: Però al arrimo d'ell bé, però el dia que el pare faltó i no em podré subministra'm: De què he de passar jo? I vinga demanar faena a Barcelona, a Reus, però estava molt malament: Però un dia la madrastra em va dir que tenia una carta de Reus: I la llegisco: si vols treballar de sabater, deia la carta, pots baixar quan vulgues: Se me va posar un cor així de gran:

P: Un familiar seu

R: La meua padrina: Jo j me vaig posar content: Ja tinc faena ara: I tocava la música, lo saxofon: Jo arribaré allí en faena busca i después l'ofici: En qualsevol puesto jo m'intercalaré (...) Lo rei del món me veia, ja: Al que li ha de passar, li passa més que a un carro: Jo carregat en la maleta de la música, la maleta de la roba, tot carregat, arribo a Reus i quan baixo del tren a Reus: La meua padrina tenia una noia que era dos anys més gran que jo, parents: Quan hi vaig anar la seua filla feia un mes i pico que s'havia mort: Jo tenia 18 anys i sa filla, que s'havia mort, en tindria 20: Fixa't tu, un matrimoni en una filla de 20 anys i al perdre-la, la padrina quan me va veure baixar del tren en tot carregat de fato: "On vas en totes estes maletes! Jo t'he dit a aprendre de sabater!" : No, padrina la carta diu de treballar de sabater: Bueno és igual una cosa que un altra: No és igual perquè de dependre a treballar, ja tinc faena segura i de dependre és un altra cosa: Aquí a dependre i pa ca casa teua: Me caure tot damunt: (...) Però lo que Dios quiera será: Allí mateix en l'amo que vaig començar a treballar de sabater, al costat hi havia un home que era un professor i tocava en un orquestra: A aquest li vaig vendre el saxofon i vaig tornar aquí (Nonasp) i em vaig tornar a enxufar a la música:

P: Quan anys tenia quan va tornar?

R: Vaig estar dos o tres mesos, no hi vaig estar més:

P: I en això en va tindre prou per a dependre l'ofici?

R: Bua, ja t'espavilaràs, fèiem lo que volíem ::

P: No se podia quedar més per a dependre'n

R: Anar a casa d'altre, que no pagues (...): Estava a ca la padrina, me donaven de menjar: I saps que em va dir el que em va ensenyar de sabater? Jo t'ensenyaré l'ofici, però tingues en compte que no cobraràs ni cinc: Li dius això a un noi de 18 anys, que jo en seguida vaig agarrar amistats per allí: Per cert, que n'hi havia un altre sabater que a hores supèrflues me n'anava a treballar en ell i que no se'n enterés perquè si ho sabia l'amo en el que estava me fotria al carrer: És a dir... coses que passen i en fin!

P: I después va tornar al poble...

R: Torno al poble

VIDEO 4

R: (...)

P: Quan torna al poble és quan se munta la sabateria

R: Vaig demanar quartos al pare: Me'n vaig anar a Barcelona a comprar material, me vaig establir aquí: Un martellet i això i anava arreglant sabates (...) i vaig anar fent:

P: I quants anys tenia quan se va establir?

R: Si vaig anar als 18 anys i vaig estar 4 mesos, pos 19 anys: I después quan vaig anar a un viatge a Barcelona a posar-me en contacte amb una casa que venien sabates (...) per Sants, me sembla que li deien Cal Iglesies, que era molt important i tenien moltes sucursals: Vaig treure l'excusa per comprar unes sabatetes pa la noia, perquè devia de tenir un anyet: "No em vendria unes sabates per a una xiqueta així" "Home sí, mira si en n'hi ha aquí", después li vaig ser franc i li vaig dir "No vinc solament per les sabates, vinc perquè jo treballo a Nonaspe, (...) i li vaig explicar lo que voldria fer: Vendre alguna sabata dins de l'ofici de reparació: I resulta que l'amo d'aquella sabateria era família en Gonzalo (...) això m'ho va dir l'amo una volta vam

quedar concret: No sé si vaig agarrar dos parells o tres de dona i dos parell d'home, del que es portava: Aquell home va ser franc i em va dir "tu tens cotxe?" "No senyor, no": "Llàstima, perquè si tinguessis cotxe, entra aquí dins i t'ensenyaré lo que és una sabateria": Me va fer entrar dins al fondo, hi havia una sala gran, i n'hi havia sabates de dona, d'home, de crió, tot allí amuntonat, com un munt de fem: Diu "au, tria tot, no sé si em va dir a 40 o 50 cèntims, estàs per forrat de diners, diu: Llàstima, perquè en una furgona, te carregues d'això i anar voltant pels pobles i a fer diners: Dic, pos bueno, és igual: I ja em van tirar el sello, quan treballava així: "Angel tu no faràs mai res, tu estàs dedicat a ser un miserable" I així a set:
P: Així que va continuar en la sabateria, però també feia venda vostè
R: Dona, pos sí: Me vaig posar aquí: Després vaig plegar d'aquí i em vaig posar a davant de ca el gravat: Vaig obrir aquella casa que va ser peluquera la filla (...) davant del bar del Gravat: Allí vaig obrir una finestra i tot i allí venia sabates:
P: Quants anys tenia quan se va casar vostè?
R: Pos no ho sé
P: Així per ordenar un poc: Quants any tenia vostè?
R: Estaria als 27 o 28:
P: La filla la van tenir de seguida?
R: Sí, sí

R: Un tal Valero de Caspe, este és lo que me va tirar la sentència: Li comprava el material, la goma, cuero, tot lo que me feia falta, claus i de tot: Aquell me va dir, "escolta, fem una cosa, tu buscat un local més gran del que tens, i jo te l'ompliré de genero, d' electrodomèstics, lampares, cuines, neveres": "Però si no en gasta ningú de neveres al poble..." Mare meua aquell anys enrere: "És igual, ja ho tindràs, tu no has de pagar res, jo t'ompliré la botiga i tu treballa (...)"
P: Expliquem un poc, quan vostè feia de sabater, les ferramentes que necessita
R: Lo martell, lo peu ...
P: Lo peu que és?
R: Allò de posa't al genolls: Lo que jo ja no ho vaig fer, perquè m'ho vaig posar en un piló alt i treballava dret, pa picar les sabates i posar els claus i això: I després la màquina de cosir: Després a Barcelona me vaig anar a comprar un motor "Filisaje": que en això vaig agafar mal als pulmons: Al polir les sabates, allò deia pols, perquè era un motor elèctric: Això ha Tortosa, ja: Era una màquina polidora, que feia bastant servici, netejar les sabates, donar brillo: Rascar les soles de les sabates: Si has d'apegar després posar les soles o les mitges soles: Això ho havies de rascar i això feia pols: Jo vaig quedar molt perjudicat dels pulmons: Que encara hi estic ara (...) El metge em va fer treballar en careta (...)
P: A part d'arreglar sabates, també n'he feia?
R: Sí, jo me n'he fet per a mi: D'home ... tenia hormones, cortes, me'ls feia jo o els compraves a les cases de curtidos:
P: N'he feia vostè d'home i de dona i anava seguint alguna moda ...:
R: Sí, sí: Lo que més feia era sandàlia pa treballar: Sola de goma en careta i talonera darrera: Després per a noies
P: Estes de sola de goma, eren de roda de camió?
R: Sí, en una goma que eren especial per a soles:
P: Al Museu en tenim alguna: Les hi portaré per a que ens ho expliqui: I avarques també n'he feia?
R: No, avarques no, perquè (...) teníem, per cert un pastor, que li diuen de Fèlix, que un viatge se'n va anar cap a Saragossa en una excursió: Va voler que li fes unes sandàlies: Li vaig prendre la mesura del peu i li vaig fer... no sé si eren sandàlies o era un quadrilàter, perquè un home tota la vida pastor, uns peus amples i llarg: Va dir: "ei, xiquet que bé que vaig en això": Clar,

com estaven fetes a mida: Se'n va anar cap a Saragossa d'excursió i li va dir a la seua dona que baixava a peu cap al poble: i quan va arribar, va arribar en un ramat de bestiar: Fèlix, estos que són tots pastors:

P: I va anar des de Saragossa caminant?

R: Mare, això d'anar a Saragossa no vol dir res: Perquè el meu pare estava fart d'estar aquí i se'n anava a comprar quatre caps de bestiar: Per a la carnisseria, (...) per a matar: Pos se n'anava des d'aquí cap a Casp, de Casp a Chiprana i de Chiprana tirava cap a dintre, pels pobles hasta :: jo que me sé: Estava dos o tres dies i comprava a este pastor de tal puesto, a un li comprava dos o tres, a l'altre puesto uns altres més... i el pare era una persona que no sabia fer la "o" en un canut, però quan arribava aquí em deia: "Àngel, he comprat estos a este preu, tal a tal altre, ..., mira'm a veure quan puja això": Jo, no molt, però en sabia algo de números i li deia ... venint ell, en lo cap, ho portava tot calculat: Jo no en tenia gaire de memòria, però ell ... tenen més memòria el que no saben escriure que els que en saben (...)

P: I perquè no agafava el tren per anar a Saragossa?

R: Perquè des d'aquí se n'anava a Favara, ...

P: I perquè no agafava el tren?

R: Perquè en lo tren no trobaves los pastors al puesto que ells volien: I quan anaven d'un puesto a l'altre, sabien que a tal hora Fulano estava a tal corral que tenia bestiar: A Maella que n'hi havia un altre que tenia tants cabrits: A Massalió un altre que també és pastor i que tancava a tal puesto i així anava pujant... anava parlant en un i en un altre: Arribava i no pagava res a ningú, mai, perquè la paraula d'un pastor era donar-se la mà: (...) I quan d'això anava a pagar i després tornava a comprar: La confiança de després era... lo seu treball era este: Mare meua:

P: A vostè li pagaven les sabates quan les agafaven, no?

R: Sí: Encara tinc una noteta d'una que li vaig fer una reparació i encara no m'ha pagat: Ja ha mort i tot: Que Déu la tingui al cel: Anaven pagant i el que no, t'anaves apuntant, apuntant, perquè després aquí tenien molt costum: Allà baix ja no:

P: Guarda alguna sabata de les que feia vostè?

R: Totes les que porto jo:

P: Però són adaptades, no?

R: Bueno, són adaptades, però estes me les he forrat jo que si no... (...)

P: Estes se les va comprar i se les va adaptar'

R: Les vaig comprar, això era una pelleta fineta, lluenta: Me les vaig forrar de dins i les vaig donar una pell més forta i després la sola me la vaig ficar jo i després l'alça me l'he tingut que anar fent jo: I així n'he tinc pos tres o quatre parells: Però avui ja, una volta acaba això que me portin en un caixonet cap allà dalt al cel, i si no em deixen entrar que en foton a la foguera:

P: I això de l'orquestra, tornant a vostè: Antes de vostè hi havia hagut alguna altra orquestra? Que sàpiga vostè van ser los primers?

R: Sí

P: I l'orquestra va continuar quan vostè va marxar o van plegar...?

R: No, perquè ja es va anar desfent, van formar conjunts en un o dos, Joseret, lo Floro i van anar tocant per aquí i per allà: Jo no sé: No és que tingues mala d'això, però els controlava a tots: Perquè una volta va marxar lo director, lo de Flix, vam prendre lo ball en quanta nostra i tot això: I a mi me van fer:: tu te'n cuidaràs: Perquè teníem un que li deien lo Sevilet, que també ha mort: Aquell lo teníem a la porta: I el que fèiem era per naltros: Jo me'n ocupava de recaudar, li pagàvem al porter: He tingut que pagar societat d'autors: He rebut tantes peces i ho he de pagar, tant d'això, tant d'allò: Mos toca a tant cadascú: Jo me'n ocupava de tot això i al marxar pos ::

P: Així tota la vida ha sigut músic...

R: Dóna, des dels 14 anys hasta que vaig marxar, si en tenia 30 o ::

P: Va començar amb el clarinet?

R: Clarinet, i saxofon i així anava: Vaig anar a comprar-me'l a Ascó: N'he vaig comprar un per a mi (...) Li vaig dir a Faneca, que hi vaig anar en son pare: Però no mos venien lo saxofon si no compràvem lo clarinet: Jo ja en tenia de saxofon: I quan vaig marxar cap a Tortosa, este Faneca me va demanar que li vengués lo saxofon: "No te'l vendré", li vaig dir "has de baixar i te'l donaré, però en condicions, que si no el portes a arreglar" Perquè feia dos o tres anys o més que les sabatilles s'havien ressecat ...

P: I tocaven també pels poble de la vora?

R: Vam sortir, vam sortir, també: A Favara, i a Faió també hi vam anar...

P: I cantaven també? Qui cantava?

R: Sí, sí: Mare meua: Van tenir una noia que li deien, la vocalista, no sé com li deien::

P: D'aquí del poble?

R: Sí: Del Sant me sembla que era: Que li van fer un vestit blanc, d'això me'n recordo: Que vivia per vora l'església, per un carrer d'aquells: I ja després d'ella, este lo Floro, per tonteries que sempre passen..., este Floro se va posar per cantar i Joseret també cantava bastant bé, que tenia veu i de tot:

P: Així quan van començar los components qui eren?

R: Maria Teresa, després Coso, Gatano, (...) : Gatano tocava lo trombón de vares; Coso la trompeta; Joseret tocava el saxo tercer; jo saxo segon i Sebastianet, saxo primer: Tres saxos estàvem: Justo, este que estava casat en aquella que vivia darrera dels estudis, al carrer tiro la bola, este la bateria: Lo del Sant també va tocar la contrabaix: a la dona de Justo li dèiem la de la amapola (...)

P: Guarda alguna foto, alguna cosa d'aquella època?

R: No sé: A l'ajuntament de peces que tocàvem hi ha fotografies: Jo tinc allà baix tinc fotografies de jugadors de futbol que ja son tots morts: Posen de l'ajuntament i te'n surten

P: Això són les que tenen los del Museu

R: Sí, sí

P: Vostè a vingut alguna volta a veure el Museu?

R: Pos no (...) Deixeu estar... així assentat bé (...)

P2: I a la Pobla, havíeu anat a tocar?

R: També: Hi teníem molta relació en los músics de la Pobla: Hem anat a la Pobla i els de la Pobla venien molt: Érem uns caps desfets també després: Mos agradava voltar, sortir i de tot:

P2: I com us dieu? Tenia nom l'orquestra?

R: La primera li vam posar..., sí que teníem nom sí: Primer anàvem en una brusa blau cel, bufada i tot això i després ens vam fer unes jaquetes granate i ja va ser l'últim: Orquestra La Sensació, van ficar un camí, La Sensación: I després van canviar el nom i ... ja tinc lo cap fet una cassola: